

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

การเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยตามหลักประชาธิปไตย

จัดทำโดย พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ
รหัส ๒๒

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๔
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยตามหลักประชาธิปไตย

พล.ต.อ.พัชรวาท วงษ์สุวรรณ^๑

บทคัดย่อ

หลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง โดยการดำเนินการต่างๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น จะต้องเป็นไปตามหลักการอันเป็นรากฐานของหลักประชาธิปไตย คือ หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย ทั้งนี้ การเคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อยโดยไม่ขัดต่อหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องกระทำโดยให้เป็นไปตามหลักฉันทามติ ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์ของประชาชน

บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอความหมายของประชาธิปไตย รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญและการคุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อยตามหลักประชาธิปไตย นอกจากนี้ บทความนี้ยังนำเสนอถึงหลักฉันทามติ ซึ่งเป็นหลักการป้องกันและแก้ปัญหาการเกิดขึ้นของระบอบเผด็จการเสียงข้างมากอีกด้วย

คำสำคัญ หลักประชาธิปไตย, ฉันทามติ

^๑ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

นักปรัชญาชาวกรีกนาม อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวถึงการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human being is social animal.) ซึ่งหมายความว่า มนุษย์จะมีชีวิตโดยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า มีความเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันในหมู่สมาชิก ซึ่งในความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมาย มีประโยชน์ร่วมกัน และมีจำนวนแน่นอน อาศัยอยู่ร่วมกันในดินแดนทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขต และยินยอมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและกลุ่มตน เมื่อมีองค์ประกอบดังที่กล่าวมาแล้ว การเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์จะกลายมาเป็นสถาบันการปกครองหรือที่เรียกว่า “รัฐ” ทั้งนี้ ในความเป็นรัฐนั้น จะต้องเป็นผู้ปกครองหรือผู้ที่ใช้อำนาจควบคุมบริหารรัฐหรือที่เรียกว่า “รัฐบาล” ซึ่งเป็นผู้แทนของประชากรมุษย์ในการบริหารปกครองรัฐ ที่ต้องเป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลหนึ่งที่ว่า ถึงแม้มนุษย์จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากเพียงใด มนุษย์แต่ละคนต่างก็มีความคิดอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปในมุมมองของแต่ละคน โดยความแตกต่างทางความคิดนั้นก็มีเหตุผลที่เป็นไปตามประสบการณ์ ทักษะสติ การศึกษา สภาพสังคม สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งอื่นใดที่มีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์ ทั้งนี้ เนื่องจากความคิดที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย อาจก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกทางความคิดที่ส่งผลถึงการกระทำของมนุษย์ในสังคมอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการบริหารปกครองและการอยู่ร่วมกันในสังคมรัฐได้

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกผู้ปกครอง ผู้แทนหรือในการตัดสินใจดำเนินการเรื่องใดที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของประชาชนนั้น เนื่องจากเหตุผลในเรื่องของความแตกต่างทางความคิดและหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ การที่บุคคลหนึ่งซึ่งมีความคิดที่แตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่งหรือหลายๆบุคคล จะยอมรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของบุคคลอื่น รวมทั้งยอมรับอำนาจในการปกครองของผู้ปกครอง ยอมรับในการกระทำการของผู้แทน หรือยอมรับในการดำเนินการในเรื่องใดๆ ที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะได้นั้น ก็แต่โดยอาศัยหลักการพื้นฐานตามหลักประชาธิปไตย คือ การยอมรับในการตัดสินใจตามเสียงข้างมากและเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนของผู้อื่น ซึ่งได้แก่ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม บุคคลทั่วไปมักเข้าใจกันอย่างผิดเพี้ยนว่า หลักประชาธิปไตยนั้นจะต้องยึดถือตามเสียงข้างมาก ตามเสียงส่วนใหญ่และการยอมรับของบุคคลหมู่มากในสังคม ซึ่งเป็นไปตามหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (Majority Rule) เป็นสำคัญเพียงเท่านั้น โดยละเลยเพิกเฉยในการที่จะให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย และมองข้ามการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) อันเป็นรากฐานที่สำคัญของหลักประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

อนึ่ง หากกล่าวถึงคำว่า “ประชาธิปไตย” (Democracy) ย่อมเป็นที่เข้าใจได้โดยทั่วไปว่า หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ทั้งนี้ เป็นไปในทางเดียวกับนิยามของคำว่า “ประชาธิปไตย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนหรือการถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ นอกจากนั้น อดีตประธานาธิบดีที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ได้ให้นิยามของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” เป็นวลีอมตะที่แสดงให้เห็นถึงแก่นอันแท้จริงของการปกครองในระบอบนี้อย่างชัดเจนที่สุด ดังนั้น อาจสรุปนิยามของคำว่า “ประชาธิปไตย” ได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยในการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของประชาชนของ รัฐผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยประชาชนอาจใช้อำนาจของตนในรูปแบบที่แตกต่างกันไป

ทั้งนี้ ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การใช้อำนาจของรัฐต่างๆ ต้องมีรากฐานหรือมาจากประชาชนเป็นสำคัญ กล่าวโดยสรุปก็คือ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยทางใดทางหนึ่ง ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวถึง “การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม^๒ โดยสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตยได้ ๓ รูปแบบ คือ

๑. ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตยบริสุทธิ์ (Pure Democracy) คือ รูปแบบของรัฐที่ให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมาย ริเริ่มนโยบายต่างๆ และการตัดสินใจทางการเมืองได้โดยตรง เช่น การตัดสินใจบริหาร การเสนอกฎหมาย การเลือกตั้งหรือถอดถอนเจ้าหน้าที่ รวมถึงการดำเนินการไต่สวน เป็นต้น ซึ่งประชาธิปไตยทางตรงนี้มีต้นแบบมาจากประชาธิปไตยที่ใช้กันในสมัยกรีกโบราณ ซึ่งก็คือ ประชาธิปไตยแบบเอเธนส์ (Athenian Democracy)^๓

๒. ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) หรือประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) คือ การปกครองที่ประชาชนจะเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนในการร่วมตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งตั้งอยู่บนหลักที่ว่า ชำราชากรจากการเลือกตั้งเป็นผู้แทนกลุ่มประชาชน มีอำนาจตัดสินใจแทนประชาชน โดยจะคัดเอาผู้แทนที่มีคะแนนเสียงการเลือกตั้งที่เหนือกว่า นอกจากนั้นผู้แทนยังอาจเข้ามาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญ หรืออาจมาจากการกำหนด

^๒ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ๒๕๔๘, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy), สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๑๕.

^๓ สิริพรรณ นกสวน, ๒๕๕๑, “ประชาธิปไตยทางตรง”, ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒, พงษ์ทิสาณ ชุมพล และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๗๙-๘๒.

ผู้แทนโดยพรรคการเมือง ซึ่งประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนนี้เป็นรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในสมัยปัจจุบัน ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนนี้สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ระบบ ซึ่งได้แก่

๒.๑ ระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) คือ รูปแบบกลไกการปกครองที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลได้รับการเลือกเข้ามาจากความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติ และมีความรับผิดชอบต่อสภา ทั้งนี้ ในระบบรัฐสภาตำแหน่งประมุขแห่งรัฐ และตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลมักจะแยกออกจากกัน โดยหัวหน้ารัฐบาล คือ นายกรัฐมนตรี ในขณะที่ประมุขแห่งรัฐเป็นพระมหากษัตริย์ตามการสืบสันตติวงศ์ หรือประธานาธิบดีที่จากการเลือกตั้ง

๒.๒ ระบบประธานาธิบดี (Presidential system) คือ ระบบที่ตั้งให้ประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐ โดยได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชน ทั้งนี้ ประธานาธิบดีมีอำนาจสูงสุดอย่างเต็มที่ ซึ่งหากรัฐธรรมนูญในบางประเทศได้กำหนดให้มีคณะรัฐบาล คณะรัฐบาลต้องอยู่ใต้อำนาจของประมุขแห่งรัฐ เช่น การใช้อำนาจในการแต่งตั้งหรือถอดถอนคณะรัฐบาล เป็นต้น

๒.๓ ระบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-presidential system) คือ รูปแบบการปกครองที่ผสมผสานระหว่างระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดี ซึ่งประธานาธิบดีได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชนเป็นประมุขแห่งรัฐ และเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารโดยมีการใช้อำนาจบริหารผ่านนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลที่แต่งตั้งขึ้น

๓. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) คือ ประชาธิปไตยที่มุ่งส่งเสริมรูปแบบการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองของประชาชนมากกว่าเพียงการเลือกตั้งผู้แทนทางการเมืองดังเช่นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเท่านั้น เป็นแนวคิดที่นำเสนอมุมมองทางการเมืองและมุ่งขยายวิสัยของประชาชนในการที่จะเข้าถึงโอกาสทางการเมืองการปกครองที่ดีกว่า

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นรูปแบบประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้น ต่างก็มีที่มาจากหลักแนวคิดพื้นฐานอันเป็นที่มาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ๒ ประการ ได้แก่ ประการแรก หลักนิติรัฐ คือ การปกครองที่รัฐยอมตนเองอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายและยอมปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของตัวบทกฎหมายอันมีบทบัญญัติอันเป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพต่างๆ ของประชาชน^๔ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องจำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองโดยบทบัญญัติกฎหมาย ผู้ปกครองจะกระทำการอันใดที่เป็นการฝ่าฝืนหรือกระทำการใดโดยไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ไม่ได้ และประการที่สอง หลักประชาธิปไตย คือ เนื่องจากการที่ประชาชนได้มีการตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันตามหลักสิทธิ

^๔ จันทจิรา เอี่ยมมยุรา, หลักนิติธรรมกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย [Online], <http://www.enlightened-jurists.org/directory/๙๗/The-Rule-of-Law.html#ref๑> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

มนุษย์ชน ประชาชนแต่ละคนย่อมมีสิทธิที่เลือกผู้แทนเข้ามาปกครองรัฐ ในรูปแบบการปกครองโดยเสียงข้างมากหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้แทนใดที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนมากที่สุดย่อมเป็นผู้แทนของประชาชนเข้ามาปกครองประเทศ

นอกจากนี้ จากแนวคิดพื้นฐานทั้งสองประการดังกล่าวมานั้น ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การเกิดขึ้นของกฎบัตรแมกนา คาร์ตา (Magna Carta) อันเนื่องมาจากการเกิดข้อขัดแย้งระหว่างพระสันตปาปา พระเจ้าจอห์นและคณะขุนนางอังกฤษของพระองค์เกี่ยวกับสิทธิของพระมหากษัตริย์ โดยกฎบัตรแมกนา คาร์ตาบังคับให้พระมหากษัตริย์ทรงสละสิทธิและยอมรับกระบวนการทางกฎหมายบางอย่าง และยังให้รับว่าพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เป็นการจำกัดการใช้พระราชอำนาจของกษัตริย์ที่มีอยู่อย่างไร้ขอบเขตให้มีขอบเขตอย่างจำกัดภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย และในขณะเดียวกันก็ต้องการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการเกิดขึ้นของกฎบัตรแมกนา คาร์ตานั้น ถือเป็นรัฐธรรมนูญต้นแบบที่มีอิทธิพลและเป็นแนวทางในการจัดทำรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาและรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยหรือรัฐที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยส่วนใหญ่เกือบทุกประเทศ ซึ่งแต่ละรัฐต่างก็มีแนวคิดพื้นฐานซึ่งตั้งอยู่บนหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่าหลักแนวคิดพื้นฐานทั้งหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตยอันเป็นที่มาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งอยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ ๕ ประการด้วยกัน คือ

๑. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยการใช้อำนาจอธิปไตยที่มีตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของรัฐที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งอาจเป็นการกำหนดนโยบาย การเสนอกฎหมาย หรือการให้ได้ว่าซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมถึงการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองหรือผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้ปฏิบัติหน้าที่ในการปกครองหรือบริหารรัฐ เป็นต้น

๒. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม เป็นหลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใดๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่นๆ ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า “มนุษย์ไม่ควรต้องถูกปกครองโดยมนุษย์ แต่ควรจะต้องถูกปกครองโดยกฎหมาย”

๓. หลักเสรีภาพ ประชาชนมีอำนาจในการที่จะกำหนดตนเอง (Self-Determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์จะกระทำ และไม่ถูกหน่วง

เหนียวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะกระทำ^๕ ทั้งนี้ การกระทำของบุคคลนั้นไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

๔. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination)^๖ ทั้งนี้ การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้

๕. หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคุมไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย หลักการนี้ใช้ในการตัดสินใจใดๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประชาชนหมู่มาก โดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลไม่สามารถที่จะตัดสินใจหรือทำการใดๆ ได้เพียงลำพัง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ การรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวมานั้นย่อมจะต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีผลเฉพาะต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกหรือตัดสินใจ โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นการสะท้อนถึงความต้องการหรือเป็นข้อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งการยึดหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์นี้ต้องกระทำควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย

การปกครองในระบบประชาธิปไตย มีลักษณะสำคัญที่สามารถพิจารณาได้จากการมีรัฐบาล การเลือกตั้งและการปกครองโดยเสียงข้างมาก ซึ่งจากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการปกครองโดยเสียงข้างมากตามหลักเกณฑ์ที่เป็นรากฐานแนวคิดพื้นฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตยประการหนึ่ง ก็คือ หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ซึ่งหมายถึง กฎเกณฑ์การคัดเลือกหรือตัดสินใจโดยการเลือกตามคะแนนเสียงข้างมาก ซึ่งเป็นคะแนนเสียงที่ผู้มีสิทธิในการลงคะแนนใช้ลงมติที่มีมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงทั้งหมด^๗ หรือของจำนวนสมาชิกในที่ประชุมนั้น เพื่อวินิจฉัยหรือลงมติสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การออกเสียงประชามติ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการออกเสียงลงมติในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ซึ่งหลักการนี้ใช้มากที่สุดในการวินิจฉัยสั่งการในเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม รวมทั้งสถานะ

^๕ วรพจน์ วิศวพิชญ์, ๒๕๔๓, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐, พิมพ์ครั้งที่ ๒ สำนักพิมพ์วิญญูชน, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๒๒.

^๖ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “หลักความเสมอภาค,” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๕.

^๗ เดโช สวานานนท์, ๒๕๓๗, พจนานุกรมศัพท์การเมือง, หน้าต่างสู่โลกกว้าง, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๑๕๗-๑๕๘.

บัญญัติของรัฐที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ดังตัวอย่างเช่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ ว่า

“การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา ๑๕๖ และมาตรา ๑๕๗ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ ...”

จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ได้รับการยอมรับและยึดถือปฏิบัติมาโดยตลอด เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และแม้ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะถูกยกเลิกและมีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และการปกครองของประเทศไทยจะเป็นระบอบการปกครองแบบเผด็จการทหาร แต่ถึงอย่างไรความเป็นประชาธิปไตยและหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ก็ยังคงอยู่กับสังคมไทย เห็นได้จากเปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนประชามติ ในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ซึ่งการออกเสียงประชามติในที่นี้ คือ การให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยแสดงความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ยอมรับฟังการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และถือเป็นประชาธิปไตยทางตรงที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารและตัดสินใจต่อแนวทางการปกครองประเทศ ทั้งนี้ การลงประชามติย่อมเป็นที่แน่นอนว่าจะมีทั้งการเห็นชอบด้วยและการไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากผลการลงประชามติเป็นไปในทางเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยก็ตาม ประชาชนที่ออกเสียงประชามติในทางตรงกันข้ามก็ย่อมต้องยอมรับในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นเสียงส่วนใหญ่ ตามหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตามหลักประชาธิปไตย

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยให้แก่รัฐเพื่อใช้ในการบริหารปกครองประเทศ โดยแลกกับการที่รัฐจะต้องใช้อำนาจภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับการที่รัฐจะใช้อำนาจบริหารและปกครองประชาชน ซึ่งถึงแม้จะใช้หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินแล้ว ก็ต้องคำนึงถึงเสียงข้างน้อยที่ย่อมต้องได้รับความคุ้มครองและเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การลงคะแนนเสียงประชามติ

จะต้องมีการรับฟังความคิดเห็น เหตุผล ข้อเสนอแนะ และไม่ปิดโอกาสในการแสดงออกในด้านต่างๆ ของประชาชนเสียงข้างน้อย ทั้งนี้ หลักการเคารพคุ้มครองและเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อยดังกล่าว เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักสิทธิมนุษยชนที่มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน และเพื่อเป็นหลักประกันว่า การใช้หลักการถือเสียงข้างมากเป็น เกณฑ์จะไม่เป็นการดำเนินการไปเพื่อผลประโยชน์ ความต้องการหรือกระแสความนิยมของเสียงข้าง มากอย่างสุดโต่งเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องดำเนินการและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ยอมรับและยินยอมที่จะปฏิบัติ ตามกฎและกติกาของสังคม และไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ การเอา رأดเอาเปรียบ ความไม่เสมอภาค เท่าเทียมและความขัดแย้งทั้งทางด้านความคิดหรือการกระทำของประชาชนในสังคม

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคุมเกี่ยวกับการเคารพในสิทธิ ของเสียงข้างน้อย^๔ มิได้นำมาใช้กับการลงคะแนนเสียงประชามติเพียงเท่านั้น การเคารพในสิทธิของ เสียงข้างน้อยยังนำมาใช้กับทุกเหตุการณ์ตามหลักประชาธิปไตย เช่น เสียงข้างน้อยในการเลือกตั้ง ผู้แทนราษฎร การประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา การประชุมรัฐสภา และการประชุม คณะกรรมการ^๕ เป็นต้น โดยหากพิจารณาลักษณะสาระสำคัญของหลักประชาธิปไตยจะต้องเป็น การปกครองที่ยึดเอาเสียงข้างมากเป็นหลัก แต่ความเป็นจริงแล้วในระบอบประชาธิปไตยมิได้ หมายความว่าเพียงการยึดหลักเสียงข้างมากเท่านั้น แต่ขณะเดียวกันจะต้องมีหลักประกันและให้ความ คุ้มครองหรือเคารพเสียงข้างน้อยด้วย นั่นคือ สิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการเคารพ หากเสียงข้างมากละเมิดหรือก้าวก่ายสิทธิของเสียงข้างน้อยก็จะถือเป็นการใช้ “กฎหมาย” นอกจากนี้ ความเห็นหรือทัศนะของเสียงข้างน้อยจะต้องได้รับการรับฟัง เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้อง เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกฝ่ายหรือผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้เผยแพร่ทัศนะหรือแนวความคิดของ ตน เพราะทัศนะ แนวความคิดหรือความคิดเห็นที่ไม่เป็นที่ยอมรับตามเสียงข้างมากนั้นไม่ได้ หมายความว่าต้องกลายเป็นสิ่งที่ไม่ถูกยอมรับ ไม่ถูกต้องหรือสูญหายไปโดยสิ้นเชิง แต่อาจจะ กลับมาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นเสียงข้างมากในสถานการณ์อื่นหรือในอนาคตต่อไปได้ ดังเช่นคำกล่าวของ Alexis De Tocqueville ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ในขณะที่ประชาธิปไตยยอมให้ ความสำคัญกับความนิยมของประชาชนหรือเห็นแก่เสียงของประชาชนโดยยึดเสียงข้างมากเป็นหลัก แต่พวกเขาเสียงส่วนใหญ่ก็ต้องรับข้อเสนอหรือข้อติติงของเสียงข้างน้อยไว้ด้วย เพื่อเป็นการกันไม่ให้ใช้

^๔ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, ๒๕๕๐, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๖๑-๖๓.

^๕ คณิน บุญสุวรรณ, ๒๕๔๘, ปทานุกรมศัพท์รัฐสภาและการเมืองไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สุขภาพใจ, กรุงเทพมหานคร, หน้า ๙๙๒-๙๙๔.

อำนาจนั้นไปละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงข้างน้อย”^{๑๐} ด้วยเหตุนี้ หากมีรัฐใดที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและไม่ให้เคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย ย่อมถือได้ว่าประเทศนั้นมีการปกครองในระบอบเผด็จการ ดังเช่น การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งเป็นรัฐที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคการปกครองของลีควนยู (Lee Kuan Yew) อดีตผู้นำของรัฐบาลที่ประชาชนสิงคโปร์คัดเลือกเข้ามาตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งชนะการเลือกตั้งได้ผู้แทนอย่างเด็ดขาดในรัฐสภา กลับใช้อำนาจรัฐซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเผด็จการเสียงข้างมากปราบปรามฝ่ายค้านและฝ่ายซ้ายอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีในการปราบปรามนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามของรัฐบาลลีควนยูที่พร้อมจะใช้วิธีคุมขังและทรมานผู้ต้องขังเป็นระยะเวลานานโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์หรือตัดสินว่าบุคคลผู้นั้นกระทำความผิด รวมถึงมีการออกกฎระเบียบต่างๆ ที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลของตนได้เปรียบคู่แข่งทางการเมือง เช่น การนำผู้นำฝ่ายค้านมาขึ้นศาลอย่างไม่ได้รับความยุติธรรมและลงโทษห้ามบุคคลเหล่านั้นไม่ให้เล่นการเมือง และยิ่งไปกว่านั้นในการควบคุมสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ได้มีการจัดตั้งระบบการปกครองที่ควบคุมทุกแง่ของการดำเนินชีวิตของประชาชนตั้งแต่เรื่องในครัวเรือนถึงเรื่องในสถานที่ทำงาน เช่น การมีกฎหมายลงโทษผู้ที่ไม่ชักโครกหลังใช้ห้องสุขา การห้ามเคี้ยวหมากฝรั่ง ห้ามใช้ปากในการมีเพศสัมพันธ์ และการควบคุมประชาชนในตึกที่อยู่อาศัย เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้กระทำไปโดยอ้างเหตุผลที่ว่าเพื่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเห็นได้ว่า สิทธิของประชาชนเสียงข้างน้อยที่เลือกผู้แทนของตนเข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้ได้รับการเคารพและคุ้มครองอย่างที่ควรจะเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ประชาชนยังถูกตัดและละเมิดสิทธิโดยการกระทำในรูปแบบเผด็จการเสียงข้างมากที่มีลักษณะเป็นระบบการเมืองการปกครองที่รัฐบาลอยู่ภายใต้การบริหารของบุคคลเพียงคนเดียวและให้ความสำคัญกับผู้ปกครองหรือรัฐบาลมากกว่าสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ประชาชนไม่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนในการปกครอง เป็นแต่เพียงต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด

อนึ่ง แม้นักทฤษฎีการออกเสียงลงคะแนนจะได้ให้แนวคิดไว้เกี่ยวกับหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ว่า “การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ที่ดีที่สุดในการคุ้มครองฝ่ายข้างน้อย” โดยมีเหตุผลสนับสนุนที่ได้ยกตัวอย่างในเรื่องของผู้ปกครองของรัฐ คือ การที่บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นรัฐบาลนั้น ถ้าหากไม่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรงแล้ว ก็ต้องเป็นคณะบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากเสียงข้างมากของผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา นอกจากนี้ การออกกฎหมาย การวินิจฉัยปัญหา หรือการตัดสินใจในนโยบายต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของเสียงข้างมากของ

^{๑๐} Natthaphong Buntham, ทรรศนะของเสียงข้างมาก [Online], <https://www.gotoknow.org/posts/๕๕๖๕๐๓> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

ผู้แทนในสภา ซึ่งถึงแม้แนวคิดของนักทฤษฎีจะมีเหตุผลและเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย แต่ก็มีนักวิชาการบางส่วนแนะนำเชิงคัดค้านการใช้หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์อย่างน้อยในบางพฤติการณ์ เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนโดยปริยายระหว่างประโยชน์ของการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์กับคุณค่าอื่นที่สำคัญต่อประชาชนหรือสังคมประชาธิปไตย เช่น หลักสิทธิมนุษยชน หลักความชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งข้อโต้แย้งของนักวิชาการที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ก็คือ การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์อาจนำไปสู่ “ระบบเผด็จการโดยเสียงข้างมาก” ในที่สุด

ดังตัวอย่างของการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์จนนำไปสู่ระบบเผด็จการโดยเสียงข้างมาก เช่นในสาธารณรัฐโครเอเชีย ที่เกิดวิกฤติเผด็จการเสียงข้างมาก^{๑๑} เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ของรัฐลงประชามติคัดค้านการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกัน ซึ่งฝ่ายเสรีนิยมถือว่าเป็นการละเมิดเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยในประเทศ ทั้งนี้ รัฐบาลโครเอเชียซึ่งเพิ่งได้รับการเลือกตั้งในขณะนั้นได้ใช้นโยบายให้สิทธิเสรีภาพแก่กลุ่มคนรักร่วมเพศเป็นส่วนหนึ่งของการหาเสียง เมื่อได้รับชัยชนะกลับปรากฏว่าเรื่องการสนับสนุนสิทธิเสรีภาพแก่กลุ่มคนรักร่วมเพศนี้ ทำให้ประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์ในกลุ่มนิกายคาทอลิกเคร่งศาสนา ซึ่งถือเป็นประชาชนส่วนใหญ่ในโครเอเชียเกิดข้อโต้แย้งคัดค้าน จึงได้ทำการรวบรวมรายชื่อผู้คัดค้านได้ครบจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ รายชื่อ ขอให้รัฐบาลลงประชามติเพื่อบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่า “การแต่งงาน หมายถึง การจดทะเบียนระหว่างผู้ชายและผู้หญิง” เท่านั้น โดยในการลงประชามติที่มีขึ้นเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ผลปรากฏว่าประชาชนมากถึงร้อยละ ๖๕ สนับสนุนข้อเสนอของฝ่ายคาทอลิก ทำให้โครเอเชียกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่ไม่อนุญาตให้คนเพศเดียวกันแต่งงานกันได้ไปโดยปริยาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการแก้ไขและตรากฎหมายโดยใช้เผด็จการเสียงข้างมากที่ละเลยต่อการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อยอย่างเห็นได้ชัด

แต่อย่างไรก็ตาม การคำนึงถึงประโยชน์ของการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับคุณค่าการให้ความเคารพในสิทธิมนุษยชนของประชาชนที่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยก็ยังคงได้รับการนำมาใช้อย่างถูกต้องในรัฐที่เป็นต้นแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสหรัฐอเมริกา เช่นในคดีระหว่าง Perry v. Schwarzenegger^{๑๒} ที่บรรดากลุ่มบุคคลรักร่วมเพศฟ้องต่อศาลว่า การออกเสียงประชามติที่ประชาชนเสียงข้างมากในการเลือกตั้งผู้ว่าการมลรัฐแคลิฟอร์เนียเมื่อปี ๒๕๕๑ หรือเรียกว่า California Proposition ๘ ได้ลงมติให้ตราไว้ในรัฐธรรมนูญมลรัฐว่า “ห้ามมิให้คนเพศเดียวกันสมรสกันได้” นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะขัดต่อหลักความเสมอภาค โดยศาลชั้นต้นและศาลสูงแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียตัดสินว่า “ประชามติมีผลบังคับและคนเพศเดียวกันไม่

^{๑๑} พรรณิการ์ วานิช, วิกฤติเผด็จการเสียงข้างมาก...ในโครเอเชีย [Online], <http://news.voicetv.co.th/world/๙๐๓๑๒.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

^{๑๒} กิตติศักดิ์ ปรกติ, เคารพเสียงข้างมาก คู่ครองเสียงข้างน้อย อยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย [Online], <https://www.facebook.com/notes/kittisak-prokati/เคารพเสียงข้างมาก-คู่ครองเสียงข้างน้อย-อยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย/๑๐๑๕๑๗๐๗๗๐๐๙๘๐๙๗๙/> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

อาจสมรสกันในแคลิฟอร์เนียได้อีกต่อไป” เป็นเหตุให้มีการอุทธรณ์ต่อศาลสหพันธรัฐ (United State District Court) และศาลสหพันธรัฐพิพากษากลับเป็นว่าขัดต่อหลักความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญของสหพันธ์ ทำให้มีการยื่นเรื่องต่อไปยังศาลอุทธรณ์แห่งสหพันธ์ (Ninth Circuit Court of Appeal)

หลังจากศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า ประชามติดังกล่าวขัดต่อหลักความเสมอภาค เพราะเมื่อพิจารณาเหตุผลจากทุกฝ่ายแล้ว ศาลเห็นว่ายังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะปฏิเสธสิทธิของคู่สมรสเพศเดียวกัน คดีนี้มีมลรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ฎีกาต่อศาลสูง เป็นเหตุให้ประชาชนผู้สนับสนุนประชามติยื่นคำร้องฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อศาลสูงแห่งสหพันธ์ (Supreme Court) เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ และแม้ศาลสูงแห่งสหพันธ์จะรับเรื่องไว้และศาลอุทธรณ์แห่งสหพันธ์ได้สั่งให้ทุเลาผลบังคับของศาลไว้ระหว่างฎีกา แต่ในที่สุดศาลสูงก็ตัดสินเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นระยะเวลาเกือบ ๑ ปีนับแต่รับเรื่องฎีกา โดยตัดสินว่า “ศาลไม่รับพิจารณาฎีกาของผู้ร้อง เพราะมลรัฐแคลิฟอร์เนียผู้เป็นเจ้าของเรื่องไม่ฎีกาต่อ และศาลเห็นว่าเอกชนผู้สนับสนุนประชามติไม่มีสิทธิในการฎีกาเรื่องนี้” โดยศาลสูงวินิจฉัยไม่รับพิจารณาด้วยมติ ๕ ต่อ ๔ ส่งผลให้คำร้องคัดค้านตกไป ซึ่งหลังจากนั้นสองวัน ศาลอุทธรณ์แห่งสหพันธ์ได้สั่งให้บังคับตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งข้อห้ามการสมรสระหว่างคนเพศเดียวกันในรัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียที่เป็นผลของประชามติเป็นอันสิ้นผล ในวันเดียวกันนั้นคนรักเพศเดียวกันสองคู่ก็เข้าสู่พิธีสมรสในเมืองซานฟรานซิสโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย

จากการลงประชามติคัดค้านการแต่งงานในเพศเดียวกันของประชาชนในสาธารณรัฐโครเอเชีย และในคดี Perry v. Schwarzenegger ดังข้อเท็จจริงที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่าการลงมติให้ตรากฎหมายห้ามมิให้คนเพศเดียวกันสมรสกันได้ไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตามหลักการพื้นฐานในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ตามหลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยดังกล่าว การลงมติของเสียงข้างมากย่อมมีความชอบธรรมในการแสดงความต้องการที่รัฐจะรับฟังและบังคับให้เป็นไปตามความมติที่ได้รับเห็นชอบของฝ่ายเสียงข้างมาก แต่ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวก็ต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนที่มีค่าควรได้รับการคุ้มครองของบุคคลอื่น คือ มติหรือความเห็นชอบของฝ่ายเสียงข้างมากจะได้รับการยอมรับและนำไปบังคับใช้เพียงเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิของเสียงข้างน้อยหรือของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้ โดยเป็นไปตามหลัก “การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย” ซึ่งเป็นสาระสำคัญของประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

การดำเนินการต่างๆ หรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ตรงตามวัตถุประสงค์และความต้องการของประชาชนภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือต้องการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยยังคงอยู่บนพื้นฐานของหลักการถือเสียงข้าง

มากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อยและสามารถนำไปใช้บังคับและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทุกคนได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายเสียงข้างมากหรือฝ่ายเสียงข้างน้อย ก็แต่โดยวิธีการอาศัยหลักความรู้สึกร่วมกัน (feel together) หรือที่เรียกว่า “ฉันทามติ” ซึ่งก็คือ ข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์ (Unanimity) ซึ่งหลักฉันทามติมีสาระสำคัญอยู่ที่การประนีประนอมระหว่างกัน และจัดกระบวนการให้คนในสังคมหรือชุมชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ เป้าหมายของฉันทามติเพื่อเป็นเครื่องรับประกันว่าสมาชิกทุกคนในชุมชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและหาข้อตกลงร่วมกันได้^{๑๓}

เมื่อหลักฉันทามติเป็นรูปแบบการตัดสินใจโดยอาศัยข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันการเกิดขึ้นของระบบเผด็จการเสียงข้างมาก เพราะฉะนั้น รูปแบบการตัดสินใจตามหลักฉันทามติจึงมีความแตกต่างจากการตัดสินใจโดยใช้เสียงข้างมาก คือ หลักฉันทามติจะมุ่งเน้นที่กระบวนการในการอภิปราย ปรีกษาหารือ มีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ไม่มุ่งเน้นการลงคะแนนเสียง เพราะการลงคะแนนเสียงอาจทำให้เสียงข้างน้อยถูกละเลยได้ ด้วยเหตุนี้ หลักฉันทามติจึงเป็นหลักการตัดสินใจที่ดีที่สุดสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่กลุ่มคนจำนวนมากอาจเห็นไม่ตรงกัน แต่ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเห็นพ้องต้องกันมากที่สุด และที่สำคัญยังเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักการถ้อยเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อยอีกด้วย

เป็นที่ทราบกันดีว่า ที่ผ่านมาประเทศไทยกำลังประสบปัญหาในเรื่องของความขัดแย้งทางการเมือง โดยส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้าใจที่ผิดเพี้ยนของประชาชนในหลักการของหลักประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการถ้อยเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ โดยประชาชนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าการวินิจฉัยปัญหา การตัดสินใจหรือการเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในเรื่องของนโยบาย หรือการจัดตั้งรัฐบาลโดยมีพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลหลายพรรคหรือที่เรียกว่า รัฐบาลผสม เป็นต้น จะต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของเสียงข้างมากเท่านั้น หากได้รับการยอมรับหรือความเห็นชอบของเสียงข้างมาก แม้จะเป็นการไม่เคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อยหรือขัดต่อสาระสำคัญของคุณค่าอื่นๆ ของประชาชนหรือสังคมก็ถือว่าเป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรม ซึ่งผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดจากความเข้าใจที่ผิดนี้ ทำให้เกิดการมองข้ามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น วัตถุประสงค์และความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในทางการเมือง รวมทั้งในแง่ของการเพิกเฉยหรือละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ความมีคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคม และที่สำคัญ คือ ความขัดแย้งทางความคิดอันส่งผลให้เกิดการแสดงออกทางการเมืองกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการบริหารปกครองประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียที่

^{๑๓} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, ฉันทามติ [Online], <https://th.wikipedia.org/wiki/ฉันทามติ> #cite_note-๑ (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

ตามมาต่อประเทศชาติอีกมากมาย ดังนั้น การทำความเข้าใจในรากฐานของหลักประชาธิปไตยของประชาชน คือ หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์และเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย โดยใช้หลักฉันทามติในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ที่ต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งหมายถึงกระบวนการตัดสินใจโดยกลุ่มคนที่เน้นความยินยอมและเห็นชอบร่วมกันจากผู้มีส่วนร่วมทุกคน ดังนั้น การตัดสินใจตามหลักฉันทามติจึงเป็นทางออกแห่งปัญหาซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเสียงข้างมากหรือเสียงข้างน้อยก็ตาม ซึ่งถึงแม้อาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุดตามความคิด ความต้องการของคนทุกคน แต่ก็สามารถป้องกันการเกิดขึ้นของระบบเผด็จการเสียงข้างมากและเป็นไปตามหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์

บทสรุป

ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การใช้อำนาจของรัฐต่างๆ ต้องมีรากฐานหรือมาจากประชาชนเป็นสำคัญ กล่าวโดยสรุปก็คือ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยทางใดทางหนึ่ง ซึ่งในการตัดสินใจใช้อำนาจอธิปไตยต้องตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย คือ หลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคุมไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนมักมีความเข้าใจกันอย่างผิดเพี้ยนว่าการตัดสินใจต้องยึดตามเสียงส่วนใหญ่เป็นสำคัญ และมองว่าการตัดสินใจตามเสียงส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรมและมีความเหมาะสมดีแล้ว โดยละเลยหรือเพิกเฉยต่อการเคารพในสิทธิของเสียงส่วนน้อย ซึ่งในบางครั้งอาจเป็นการก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของเสียงส่วนน้อยอีกด้วย

ทั้งนี้ การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์เป็นสำคัญอาจเป็นการดำเนินการไปเพื่อผลประโยชน์ความต้องการหรือกระแสความนิยมของเสียงข้างมากอย่างสุดโต่งแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งจะนำไปสู่ระบบเผด็จการเสียงข้างมากในที่สุด เนื่องจากการแลกเปลี่ยนโดยปริยายระหว่างการจัดเสียงตามหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์กับคุณค่าอื่นที่สำคัญต่อประชาชนหรือสังคมประชาธิปไตย เช่น หลักสิทธิมนุษยชนของเสียงข้างน้อย เป็นต้น เพราะฉะนั้น การตัดสินใจที่ดีที่สุดสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีรูปแบบเป็นกระบวนการตัดสินใจที่กลุ่มประชาชนจำนวนมากอาจเห็นไม่ตรงกัน แต่ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมและความเห็นพ้องต้องกันมากที่สุด จึงต้องเป็นไปตามการตัดสินใจที่มีรูปแบบโดยอาศัยข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์หรือที่เรียกว่า “หลักฉันทามติ”

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

- _____ . ๒๕๔๓. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สำนักพิมพ์วิญญูชน. กรุงเทพมหานคร.
- คณิน บุญสุวรรณ. ๒๕๔๘. ปทานุกรมศัพท์รัฐสภาและการเมืองไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. สุขภาพใจ. กรุงเทพมหานคร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ๒๕๑๙. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย. พิมพ์ครั้งที่แรก. สำนักพิมพ์พิมพ์แผนศ. กรุงเทพมหานคร.
- เดโช สนวนานนท์. ๒๕๓๗. พจนานุกรมศัพท์การเมือง. หน้าต่างสู่โลกกว้าง. กรุงเทพมหานคร.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. ๒๕๔๖. นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก : ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง. โครงการเอกสารและตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นิด้า. กรุงเทพมหานคร.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ๒๕๔๘. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพมหานคร.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. ๒๕๔๓. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สำนักพิมพ์วิญญูชน. กรุงเทพมหานคร.
- วิสุทธิ์ โพธิ์แทน. ๒๕๕๐. แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร.
- สิริพรรณ นกสวน. ๒๕๕๑. คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม ๒. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. ๒๕๔๓. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เรื่อง หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. สำนักพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา. กรุงเทพมหานคร.

บทความ

- สมคิด เลิศไพฑูรย์. “หลักความเสมอภาค.” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๔๓).

เว็บไซต์

กิตติศักดิ์ ปรกติ. เคารพเสียงข้างมาก คุ่มครองเสียงข้างน้อย อยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย [Online].

<https://www.facebook.com/notes/kittisak-prokati/เคารพเสียงข้างมาก-คุ่มครองเสียงข้างน้อย-อยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย/๑๐๑๕๑๗๐๗๗๐๐๙๘๐๙๗๙/>. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

จันทจิรา เอี่ยมมยุรา. หลักนิติธรรมกับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย [Online].

<http://www.enlightened-jurists.org/directory/๙๗/The-Rule-of-Law.html#ref๑>. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

พรณิการ์ วานิช, วิกฤติ เผด็จการเสียงข้างมาก...ในโครเอเชีย [Online],

<http://news.voicetv.co.th/world/๙๐๓๑๒.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ฉันทามติ [Online]. <https://th.wikipedia.org/wiki/ฉันทามติ>

#cite_note-๑. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

Natthaphong Buntham, ทราชของเสียงข้างมาก [Online], <https://www.gotoknow.org>

/posts/๕๔๖๔๐๓.(สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙).